

REDACȚIA

Arad, Deák Ferencz-utca nr. 20.

ABONAMENTUL

Pentru Austro-Ungaria:
pe un an 20 cor.
pe 1/2 an 10 .
pe 1/4 an 5 .
pe 1 lună 2 .
Nr. II de Duminecă pe an
4 coroane.

Pentru România și străinătate
pe an 40 franci.

Manuscrisuri nu se înapoiază.

ADMINISTRAȚIA

Arad, Deák Ferencz-utca nr. 20.

INSERȚIUNILE:

de un șir garmond: prima
dată 14 bani; a doua oară
12 bani; a treia oară 8 b
de fiecare publicațiune.

Atât abonamentele, cât și
inserțiunile sunt a se plăti
înainte în Arad.

Telefon pentru oraș și comitat 502.

Serisori nefrancați nu se primesc

TRIBUNA POPORULUI

După congresul catolic.

S'a împlinit deja o săptămână de când au ținut catolicii congres la Budapesta, și în presa budapestană se urmează încă discuțiunea asupra congresului.

Remarcăm și noi două momente.

Întâiu. Când „Alkotmány” făcea apel la catolicii maghiari să ia parte cât mai mulți, se provoca îndeosebi la o necesitate: să se arate caracterul creștin cel puțin al țării, dacă în capitală s'a ajuns deja ca în zile de sărbători ovrerești aproape toate prăvăliile sunt închise. Tocmai pe când catolicii se preparau de congres, era adică Anul-Nou al Ovreilor și ziarele budapestane înregistrau nu numai mulțimea prăvăliilor închise, dar și chipul ostentativ, așa zicând, cu care îngâmfăți ovreri sărbătoreau. *Congresul avea deci și caracter demonstrativ*, era un fel de răspuns la atitudinea insolentă ce s'a observat în timpul din urmă din partea Ovreilor.

Al doilea moment. Catolicii maghiari au răspuns la apel în chip imponent. Prelați și magnați s'au adunat la un loc cu poporul de rând și în discuțiunile congresului oratorii toți au avut o notă de luptă militantă. Dr. Prohászka, profesorul de teologie din Budapesta, care a rostit o vorbire pe cât de remarcabilă pe atât și de aspră, apostrofase în primul rând pe catolicii pentru că au prea răbdat.

În resumat Dr. Prohászka a zis:

„Creștinismul catolic nu e o fantomă, ci o putere ce residă în centrul vieții; el fixează pe cer stelele și îl învață pe om a trăi conform principiilor sênatoase. Creștinismul catolic cere o viață întreagă, tocmai ca filosofia lui Nietzsche ori Goethe. Dacă îl valorăm pe toată linia, se intrupează adevăratele principii creștine. Dacă cineva poate fi wagnerianist ori goetheist, pătrunzându-se de fil-sofia acestora, atunci poate fi și *christianist*. Dacă cineva poate ține vorbiri în congrese de pace, în întruniri de sport, tocmai așa poate vorbi și în congrese catolice. Și pe terenul științei se pot valorifica principiile catolicismului. Ear dacă aceasta ar fi unilateralitate, de ce n'ar fi unilateral socialismul ori materialismul? Până ce catolicismul oferă omenirii caractere, bărbați întregi și laptele mamei, ce dă umanității? Doar Schopenhauer zicea că lumea e putredă ear Goethe lovia cu piciorul în săraci. Realizarea principiilor catolice e necesară pretutindeni. În societate tocmai ca în politică, pentru că omul nu poate fi împărțit în două. Vedem doar că lumii nu i-a impus Plato și filosofia clasică ci numai *Christos*.

„Sunt banuiri catolicii că fac munca de sobol, despărțind d'olaltă pe credincioși de necredincioși, pe catolicii de protestanți. Dar nu-i vorba de asta, nimeni nu vrea să provoace discuțiuni confesionale. Nu vrem să introducem sabia în sanctuar ci fie concurență liberă. Nu e însă vorba de dispute reli-

gioase, ci de lupta pentru *direcțiunile de introdus în lupta vieții*.

„Aceasta o recunoște și socialistii și adepții lui Nietzsche și filozofii toți, numai politicianii nu, ci ei arunca praf în ochii oamenilor.

„*Creștinismul e necesar pretutindeni: în politică, știință, în societate și în familie. Omenimea adormită trebuie zguduită și statul trebuie aranjat pe baze creștinești. Vieța publică de acum trebuie curățită în toate părțile ei. Apere deci fie-cine religiozitatea creștină!*”

Ear congresul, care a primit cu un entuziasm indescriptibil vorbirea electrizatoare a distinsului catolic, a și chibzuit și adus hotăriri asupra a o multime de chestii.

Astfel: s'a accentuat necesitatea ca în școlile studiului religiei să i-se dea o importanță cât mai mare; la universitatea din Budapesta să se înființeze cât mai iute o catedră de dialectică, la secția teologică, ear' la filosofie o catedră de apologetică; s'a discutat și s'au luat hotăriri în privința literaturii și cărților de cetit pentru popor și pentru adulți; rolul artei bisericesti; în privința educațiunii catolice, s'a hotărât cum să fie preparanțiile; cum să se propună istoria și care să fie spiritul cărților didactice.

S'au adus apoi importante hotăriri cu privire la catechisări și a grijei ce trebuie de purtat pentru lucrătorii dela fabrici, ca ei să nu fie înstrăinați de biserică.

Realizând numai pe jumătate din câte au decis, un mare lucru se va face și mult va întări nu catolicismul numai, dar' spre bine ar fi patriei, care se destramă sub sila curentului anticreștin ce o bântue.

Vorba e însă, că ceea-ce fac catolicii, să imiteze și ceilalți creștini din patrie, căci numai așa se va putea porni marele curent care se spele noroiul ce se depune în urma neconfesionalismului și francmasonismului ce tot mai mult teren cuprinde.

Pare se însă, că tocmai pentru a îngreuna pornirea curentului dorit și singurul mântuitor, necreștinii lucrează cu multă abilitate. Astfel chiar în numărul dela 24 c. „Alkotmány” remarcăm șiratenia cu care Vészi dela „Bud. Napló” tocmai când laudă pe Prohászka pentru splendidul seu discurs, intenționează să-i învrăjbească chiar pe catolicii. Însinuă anume, că la congres mulțimea l'a aplaudat frenetic pe Dr. Prohászka tocmai pentru ideile lui moderne îndrăznețe, liberale, cari sunt însă în contradicție cu ideile ruginite ale ultramontanilor de calibrul contelui Zichy Nandor.

„Alkotmány” observă însă, că tocmai asta e taria catolicismului: ține pas cu progresul uman! Și dacă Prohászka a fost aplaudat, e numai o dovadă, că el a pus mâna pe pulsul mulțimei doritoare ca, împreună cu sefi, să meurgă tot înainte!

Concluzie. Dacă se frământă astfel și lupta catolicii, cu un cler bogat și luminat, având spriginul Casei Domnitoare, catolice și ea, — fără indo-

ială, că noi Românii, săraci și singuri, trebuie cu atât mai mult să fim jeloși pe de-o parte de drepturile bisericesti câștigate, ear' pe de altă parte ochii în patru să-i avem, și să nu lăsăm ca în sinul bisericii noastre să se încuibie indiferentismul și destrăbălarea.

Budapesta în contra militarismului. Din rapoartele ce publică ziarele din capitală despre ședința dela 22 Oct. a municipalității budapestane, rezultă că acea ședință a fost nu numai sgomotoasă, dar a adus o hotărrire de mare importanță.

Față de știrile privitoare la chemarea sub arme pe 3 ani a 20.000 rezerviști, mai mulți consilieri au propus, ear Vázsonyi și Pogányi au cerut urgență asupra unei adrese prin care să se lce poziție împotriva proiectului guvernului. *Teara și așa geme sub greutatea militarismului. Nouă sarcine nu mai poate suporta.*

S'a primit aproape unanim atât urgența cât și propunerea de a se face adresă contra militarismului, deși corifeii guvernamentali ca Sándor Pál și alți vre o 3—4 luaseră poziție în contra propunerii.

Joi au început să se miște apoi și studenții universitari, vind să țină și ei o adunare la cafeneaua „Centrala”, dar poliția i-a oprit fiindcă nu anunțaseră întrunirea. Tinerii nu au prea avut însă poftă să se supună, și de aceea, mai multe conflicte au avut loc. Ei au parcurs străzile cântând „Kossuth Lajos azt izente” și s'au dus la redacția ziarului „Független Magyarorszag”, unde au aclamat pe redactorii și au demonstrat contra guvernului. Redacția le a pus apoi la dispoziție toate încăperile pentru a ține sfat. Ei s'au și constituit în întrunire și după mai multe vorbiri, au decis să pornească o mare campanie în contra militarismului.

„Neues Wiener Journal” a adus știrea, că pentru participarea la lucrările comisiei care a cercetat scăderile podului numit „Eskütéri” din Budapesta și a propus cum să se înlătore primejdia, Kossuth Ferencz a fost plătit de guvern cu suma de 60.000 coroane. Și atacă pe această teamă pe șeful partidului independentist, zicând că guvernul l'a acaparat astfel pe Kossuth pentru a nu-i face greutate. „Független Magyarorszag” scrie revoltat în contra însinuirilor ziarului vienez ear Kossuth desminte și el știrea.

Alianța română greacă. „Független Magyarorszag” dela 24 Oct. primește din Paris știrea, că în urma evenimentelor din Balcani și mai ales a uneltirilor Rusiei când cu sărbătura militară din pasul Șipca România și Grecia s'au simțit îndemnate să încheie alianța militară asupra căreia regele Carol I și George al Greciei căzuseră de acord nainte cu două ani, când ei s'au întâlnit în „Vila Angiolina”, la Abazzia. Alianța aceasta s'a făcut sub auspiciile Austro-Ungariei, deci și a triplei alianțe.

Di Ioan I. Brătianu, ministru de externe al României, care e acum la Paris, a dat în persoană regelui Greciei actele subscrise privitoare la alianța sus amintită. Guvernul și Regele Greciei va ratifica în curând și el convenția Cel puțin așa scriu ziarele maghiare.

Primejdia cea mare.

Joi s'a ținut o interesantă conferență la Societatea Geografică din Budapesta. Sub-directorul statisticei, Dr. Thiriny Gusztáv a arătat, că în acești din urmă 20 ani în 12 comitate din Nordul țării dintre 2868 comune 973 au pierdut, în urma emigrărilor, 231.000 suflete.

Numitul conferențiar a arătat motivele emigrărilor, spunând că numărul populațiunii e prea mare în raport cu teritoriul puțin ce Slovaci cultivă și au în posesiune. Pentru a se pune deci capăt emigrărilor, e necesar a se introduce un nou și rațional sistem economic, dându-se de muncă unui număr cât mai mare de locuitori. Să se înființeze adică fabrici și tot felul de ateliere.

În contra „panslavilor”.

Teara-i mântuită! Comisia aleasă de congregațiunea comitatului Nyitra pentru a studia primejdia „panslavă” și a delibera asupra unui proiect de apărare, și-a terminat lucrarea și a înaintat-o comisiei permanente spre revizuire.

Ea constată, întâiu de toate, că pe lângă tot sistemul de a-i sili să emigreze, Slovaci sporec în Nyitra. Dela 72.8% cât au fost înainte, au ajuns la 73.1%.

Vezi D-Ta, ce primejdie!

Mai spune comisia, că: „În școlile naționalităților 262.440 copii învață ura contra neamului maghiar și a ideii de stat maghiar”.

Va să zică, după concepția numitelor comisii, naționalitate este egal cu ura în contra Ungurilor. În școlile noastre nici nu se învață câte de toate, ci-i îndoapă pe elevi cu ura contra „ideii”!

Colosală descoperire.

Au mai aflat mântuitorii patriei că în patrie sunt 1596 învățători confesionali cari nu știu ungurește.

Ne mirăm că nu propune ciomăgirea lor, stande pede!

Propune însă, savanta comisie, 11 puncte, cari adoptându-se, vor înlătura primejdia.

Între altele: reforme și control sever în preparandii; controlă mai directă în școlile elementare, ca astfel să învețe băieții bine ungurește; apoi: „dacă în vre-o școală de stat preotul în decursul orei de religie propune lucruri anti-patriotice, guvernul e dator să oprească pe acest preot dela catechisare”.

Mai originală e comisia când propune:

„În ținuturi naționaliste, unde învățătorul îndeplinește misiune patriotică (dar unde îndeplinește învățătorul altă misiune? Red.), ministerul de culte și instrucțiune publică, la propunerea comisiei administrative comitatense să-l împărtașească pe învățător de adausuri personale, regulat în fiecare an, ceea-ce să i-se socotească apoi și la pensie respectivului învățător”.

Și așa mai departe tot propuneri, una mai boacăna decât alta. . .

Cu toate acestea, comisia permanentă comitatensă și congregația le va primi. Nu de geaba presa budapestană laudă „măsurile geniale, patriotice și mântuitoare“.

HIENELE.

De primă jertfă a fost ales directorul seminarial Roman Ciorogariu, care le părea mai periculos. Ca ilustrație: organul din Timișoara al dlui Dr. Iosif Gall, acum pus în serviciul P. C. Sale dlui egumen al mănăstirei H.-Bodrog, în anul 1901 dintre 97 numere se ocupă cu R. Ciorogariu în 57; în 83 articole, foiletoane, știri și notițe; cu 149 epitete precum sunt, mizerabil, brigand, bandit, stricator de moravuri din popor, desfrănat, demagog parvenit, spadassin al darului, nerușinat etc. etc.; ear numele Ciorogariu figurează de 334 ori în cei 57 numeri.

Aceasta era însă numai la început. În anul curent nu mai este număr fără de Ciorogariu, am putea zice, că până, mai eră alaltăeri nici nu s'a scris alt-ceva decât despre Ciorogariu și Mangra. Imbalăcările din Controla le plasau apoi gazdele lui Maglaș și Zaslo și în foile streine. Resultatul acestei campanii a fost că guvernul a delegat comisar pentru ispășirea nesdrăvăniilor ce se scriau despre institutul ped. teol. din Arad și directorul R. Ciorogariu. Și înalta cercetare a avut de rezultat perfectă satisfacție din partea comisariatului Dr. Jancsó Benedek, carele a făcut un nu să poate m. i. favorabil raport către guvern despre prestațiunile corpului profesoral.

A doua satisfacție are să urmeze curând. Parintele Roman Ciorogariu anume după ce a suferit un an de zile sberetele hienele, anul 1902 l'a deschis cu aceea că a intentat 8 procese de vătămare de onoare și calomnie în capul Maglașului Hamsist.

Înainte de alegerea de episcop era vorba să slăbească poziția lui Ciorogariu, ca să-l facă imposibil la alegere. După alegerea neașteptată de dinșii, care însemna satisfacția partidei Mangriste, au scos din speluncă prostituțiile cu cari s'a acățat de caracterul personal al alesului episcop și a conducătorului partidei mangriste, dl Dr. N. Oncu. Acum știe onoratul public ce satisfacție i-s'a

dat dlui Oncu chiar din partea adversarilor sei politici, ear' părintelui Mangra i s'a dat satisfacție prin votul sinodului eparchial și al sinodului episcopesc și în curând va da și înaltul guvern.

Aceste zile câte le mai au însă până la sosirea confirmării, hienele le folosesc sdravên, ca să revolteze prin minciuni opinia publică contra tot ce este de valoare astăzi în diecesă.

Astfel în nrul 253 de Joi al „Pester Lloyd“-ului, în „M. Szó“, și tot atunci în „Deutsche Tagblatt“ din Timișoara, organ ce stă aproape de părintele protopop Dr. Tr. Putici, hienele răsufă așa: Dr. Jancso Benedek a raportat guvernului, că în toate școlile diecesane instrucția se abate dela planurile prescrise și în general nu satisface chemării sale. Mai ales este neglijată propunerea limbii maghiare. Inșuși inspectorul școlar diecesan, profesorul și directorul Roman Ciorogariu n'are nici o calificăție. În limba maghiară nu arată elevii nici un progres, căci în biblioteca societății de lectură nu se află cărți ungurești și de sine înțeles nici limba conversației în institut nu este cea maghiară. Apoi în ambele institute sunt folosite hărțile lui Kiepert, oprite pentru folosință în Ungaria. Elevii cari trebuie să aibă cel puțin pregătiri de 4 clase medii, abia au câte 2—3 clase civile ori gimnasiale. În sfârșit contrar opreliștei ministerului de instrucție, se admit și fete la școlile private de preparandie, astfel încât s'a ivit anomalia, că la școlile sunt mai mulți elevi privațiști decât ordinari. Ministrul e hotărât acum a mai trimite un comisar, care să delatureze anomaliile dela institut.

Cetitorii nostri știu însă că toate acestea sunt neadevăruri sfruntate.

Vorbă e însă că tabăra adversă nu lasă o zi fără vre-o infamie.

Va să zică după-ce în prăgul actului de confirmare s'a debitat și prostitute cari însă s'au răsturnat în capul prostitutorilor și astfel li-s'a luat arma morală de care cu mâni sacrilege s'au atins, acum să întorc earrăși la Ciorogariu și seminar de unde tot atât de rușinați vor rămâne cum au rămas asta-vară când provocară comisarariatul dlui Dr. Jancsó Benedek.

Nu de frică era aici vorba, căci institutul nostru slavă Domnului astăzi este provăzut cu puteri didactice și

cu toate cele trebuincioase, complet precum nici-când nu era; ei vorba e de morala acelor, cari să folosesc de un Maglaș și Zaslo, contra celor mai scumpe așezăminte culturale ce le avem.

„Gazeta“ despre prelații români greco-catolici.

Se știe, că la congresul catolicilor maghiari ținut în săptămâna trecută la Budapesta a participat și P. S. Sa Episcopul Dr. D. Radu dela Lugoj. Ear la conferențele episcopesci ce s'au ținut tot atunci în Budapesta sub presidenția primatului Vaszary, au fost de față I. P. S. Sa Mitropolitul dela Blaj Mihályi, P. S. Sa episcopul Szabó, P. S. Sa Episcopul Dr. D. Radu și Vicarul gr.-catolic dela Oradia, Dr. Augustin Lauran.

Despre acest fapt un frunțas român gr.-cat. scrie următoarele în „Gazeta Transilvaniei“:

Mărturisesc sincer, că Românilor uniți nu le pare de loc bine, când vîd pe episcopii lor, luând parte cu atăta zel la conferențele episcopilor romano-catolici.

A vedea pe capul provinciei mitropolitane române unite mergând la conferențele, ce se țin sub presidenția altor biserici, și fiind inspirat acolo al treilea după arhiepiscopii Samassa și Csaszka, cari nu sunt capi de provincie bisericești, este pentru Români uniți o lovitură morală, căci într'asta, ori și cum am lua-o, trebuie să vadă numai umihrea bisericii lor independente.

Pentru-că: sau există această biserică autonomă independentă, precum recunosc și vesies: toate bulele papale, ce se pu blică la svirea pe tron a Papiilor nou aleși, sau nu. Dacă e vorba de biserică autonomă, pentru ce să se umilească sau să lase a fi degradată în rând numai ca petec pe sumanul altor biserici?

Înțelegem, că atunci, când e vorba de interese mai generale catolice, au să se țină conferențe episcopesci generale catolice și la aceste au să ia parte și episcopii uniți în frunte cu Mitropolitul, rezervându-se acestuia din urmă loc, nu între arhiepiscopii romano-catolici, ci alături cu primatatele, cum se cuvine unul cap de provincie.

Programul conferenței mai sus amintite însă ne arată în de ajuns, că la această conferență episcopii români uniți n'aveau ce căuta.

Altul e la Români uniți învățământul religios și alte sunt împrejurările lui. Competința așa zicând intercalare învățorești și cantonale n'au, deoarece aproape nici de cele regulate n'au. Altul e învățământul teologic la ei și alta este în multe privințe chemarea preoților uniți, ear cu emigrarea romano-catolicilor din comitatele Ungariei de nord și cu autonomia romano-catolicilor

Români uniți, har Domnului, n'au nimic de a face.

Ce înțeles are prin urmare participarea arhierilor români la conferența episcopilor romano-catolici din Buda?

Ar avea episcopii români uniți despre ce să se sfătuiască în fie-care an cu săptămânile sub presidenția legală și naturală al Mitropolitului lor, de ocazdată cel puțin, până când s'ar aduce oare-care rînd și sistem în biserică. Ar avea să confereze de exemplu asupra unor chestiuni, precum:

organizarea guvernării dieceselor și a bisericii întregi pe niște baze și după niște principii corespunzătoare cerințelor timpului, care să înlocuiască bene placet“-ul scopesc și totala lipsă de principii de guvernare, ce amenință biserica cu destrămare;

creșterea clerului tinăr așa ca nu numai să îngâne bene rău frase latinești ci să fie pșurus în inima de știu-mă hămării sale. Să știe fi adevărați părinți ai poporului, părgănit și asuprit de toate laturile;

aplicarea în parochii a acestui cler tinăr într'un mod, care de-o parte să satisfacă interesele religioase, de altă parte justele pretensiuni ale susținătorilor bisericii și clerului, adică ale credincioșilor;

disciplinarea clerului, îngrigirea de binele lui moral și material și ferirea membrilor lui de rușinoasa umilire înaintea solgăbirilor, ca să fie recomandați pentru a primi ajutor de stat cât mai mare;

starea scăpătată, de nu chiar desperată a școlilor și a învățătorilor, apoi supravegherea și dirigiarea învățământului popular confesional de către oameni de specialitate și pedagogi destoinici și cu experiență;

învățământul religios al junimeii de ambele sexe, care învață pe la instituturile străine, unde este înstrăinată dela religie și ritual său, fiind forțată să participe la serviciul divin de alt rit, ear ritul ei nebdându-se de loc în seamă...

Donăzeci de ani ai Statelor-Unite.

Ministrul de finanțe al Statelor-Unite a scos o broșură interesantă, în care se arată că ce progrese au făcut Statele Unite dela 1880 până la 1900, adică în decurs de 20 de ani în privința economiei naționale, a teritoriului și a populației. Datele de jos au să ne arate ce progres fabulos au făcut Statele-Unite în vremile din urmă.

După datele broșurei populațunea Statelor-Unite s'a sporit în 20 de ani cu 50 procente.

Avea statutul s'a sporit cu mai mult de două ori, decât era mai înainte, s'a urcat dela 42 bilioane la 92 bilioane.

Avea singuraticilor s'a urcat cu 50 procente în raport cu numărul locuitorilor și adică dela 850 dolari la 1236 dolari.

Datoria statului a scăzut mai cu 30 procente; dela 1 bilion 919 milioane dolari la 1 bilion 167 milioane de dolari.

Baniți din circulațunea totală s'au urcat dela 973 milioane dolari la 2 bilioane 22 milioane de dolari.

Paul de Nola.

Trecea cu oști Alaric craiul
Și 'n drumul seu vandalic
Schimba 'n pustietate raiul
Pământului italic.
De spaină tremura poporul
Din mare până 'n mare,
Că 'n piept de Got s'aprinse dorul
De-omor și răsbunare.

Trecea ducând fără de lege
Și crimă pe tot locul;
Sub pașii goticului rege
Perit-a fost norocul
Și pacea lumii; — p'a lui urmă
Șta lanț și tiranie:
Ducea pe oameni, ca pe-o turmă,
Cu sutele 'n robie.

În drumul hoardelor păgâne
Mulți fi' îndură spadă
Și mulți rămas-au fără râne
Cerșind într-o grămadă.
Rămas-au gloate 'ntregi în țeară
De orfanți, a căror soarte
Era ca 'n foamă să piară,
O l'ei gari să ș' dea moarte.

Dar' s'au fi't inimă creștine
Și oameni cu virtute,
Cari s'au jurat să mai aline
Din chin, să mai ajute
Pe cel sărac: 'și-au dat parola

Plănsorii de orfanți să steargă —
Ear' dintre ei Paul de Nola
Ținea casă mai largă.

Ei tot a dat ce-avea: și turmă
Și pașite, și casă,
Și haine, bani, încât în urmă
Sărac de tot rămase.
Așa de mult i'a fost iubirea
De-apropelul în gânduri,
Căci sta plângând din toată firea
În zecl de zecl de rinduri.

Și-așa 'ntr'o zi, cum sta la masă,
Cu lacrimi pe geană,
Veni plângând la el în casă
O văduva sormană.
Ea geme greu, rupe vestimentul,
Se roagă 'n desperare,
Genunchii ei aștern pământul:
„Aibi milă și 'ndurare!“

„Mi-am mângâiat în lume dorul
C'un singur fecior numa',
Dar' Goșii 'mi-au răpit feciorul!
Ah, n'am nimic a uma,
Căci el 'mi a fost întregul bine
Și cea din urmă avere
St. dacă-l pierd, e val de mine:
Aibi milă, dă-mi putere!“

Stă 'n grele gânduri arhierul
Și plin de drag ascultă,

Apoi suspină din tot greul
'Și-a sis cu jale multă:
„Oh, draga mea! Cumplit mă doare
Și stropi din ochi lmi pică!
Dar' nu-ți pot da nimic sub soare,
Căci nici eu n'am nimica!“

Dar' Dumnezeu e eale dreaptă
Și 'n vecl nu ne-amăgește...
Pe flu trei zile tu-l așteaptă.
Că 'n trei zile sosește!“ —
Prelatul Nolei blând cuvântă;
Ear' văduva se duce,
În ochii ei nădejde sfântă
Și încredere strălucă.

Trei zile-așteaptă ea 'n suspine
Pe fiul seu, și iată!
A patra zi feciorul vine
Cu fața 'nșeninată.
Lung mă-sa, lung la el privește
Și-ascultă cu mirare,
În timp ce fiul povestește.
De-a lui eliberare.

„Eu, mamă, mă topiam cu plânsul
Și n'am avut țaria
S'ascult, ca să 'mplinească dînsul
Tortura și robia.
Dar' m'a rugat pe cer și ângerii
Cu lacrimi nebune,
Și m'a silit prin dese plângeri,
Să fac ceea-ce-mi spune.

„O, dac' ai fi văzut tu, mamă,
Amarica-îi durere!
Și cum mai tremura de teamă
Că n'am să fac ce cere:
Plîngea cu atăta umilință
Și jale milostivă,
Încât a fost cu neputință
De-al face împotriva!“

Val! biata văduvă s'abate
Sub vorba ce primește,
Și toata lumea din cetate
Se miră, pătimește —
Și toți de-alungul și de-alatul
O știu și vîd cu toții,
Că 'n locul unui rob prelatul
S'a dus ca rob cu Goșii!

Acest cuvânt, grăbit ca focul,
Trecea din gură 'n gură,
Și pentru Paul pe tot locul
Suspine s'auz'ă.
Tot ochiul s'a schimbat în vale
De lacrimă fierbinte,
Și toți îl deplîngeau cu jale
Ca fiu pe-un părinte.

O, nobil suflet cu iubire
Ce curge din tot natul,
Paterile de peste fire!
Să mergă pentru altul
La chin și moarte c'umănească
Un om, numai cu gândul

Numărul băncilor înainte de 20 ani era de 2056, azi sunt 3606.

Sumele depuse în băncile naționale de trei ori mai mari. Năințe de 20 ani erau 1 bilion și 6 milioane, azi sunt 2 bilioane și 624 milioane.

Depozitele caselor de păstrare erau la 1880 de 891 milioane, la 1900 sunt 2 bilioane și 450 milioane.

Numărul deponenților a fost la 1880 de 2,235.000 iar la 1900 sunt: 6.108.000.

Progresul economic e asemenea admirabil: Fermele și arangiamentele de ferme prețuiau la 1880 suma de 12 mil milioane de dolari, iar acum prețuiesc 20 mil și 500 de milioane dolari.

Prețul produselor fermelor face acum 8 bilioane și 764 milioane față cu suma de bilioane și 212 milioane d.n. 1880.

Numărul fabricilor s'a urcat dela 253 mil la 513 mil.

Prețul produselor din fabrici a fost la 1880 de 5 bilioane 369 mil, iar la 1900 13 bilioane.

La 1880 au fost aplicați la fabrici 2732 mil de lucrători, la 1900 5,715.000. Câștigul întreg al lucrătorilor a fost la 1880 948 milioane dolari, la 1900 a fost 2 bilioane și 735 milioane de dolari.

Exportul artitelor de comerț s'a urcat cu 50 a celor economice cu 25 procente. Exportul artitelor fabricate s'a împătrit.

La 1880 s'a scos din mine de tot 64 milioane tone de cărbun, la 1900 241 milioane.

Oșelul produs s'a urcat din 1880 un milion și 247 mil de tone la 1900 zece milioane, 188 mil de tone:

Lăna s'a urcat cu 25 procente, grâul, sâcără și orzul cu 30 procente, cucuruzul cu 40, bambacul 65, zaharul cu 60 procente.

Linile ferate au ajuns la o lungime de 174.321 mile geografice față cu lungimea de 94262 mile.

Vagoanele de persoane s'au urcat la 26.786 față cu numărul de 12.788 din 1880; iar cele de povară s'au urcat dela 544 mil la 1.358.000.

Percepțiunile statului au fost la 1880 de tot 333 milioane de dolari, la 1900 însă 567 milioane de dolari.

Oficiile de poșta s'au sporit dela 44 mil la 77 mil.

Percepțiunile poștelor s'au întreit; la 1880 s'au dat de tot 29 milioane de telegrame, la 1900 s'au dat 63 milioane.

Jurnale și reviste au fost la 1880 în Statele Unite 9273, iar la 1900 au apărut de tot 20506.

NOUTĂȚI.

ARAD, 25 Octomvrie n. 1902.

Din cauza sfintei sărbători de Luni, numărul proxim al foii noastre va apărea numai Marți la amiază.

Ca pe vecin să l fericească,
De moarte grea scărându-l!

Să meargă Paul, el să poarte
Tiranul lanț să fie
De bună voce dat la moarte,
La chinuri și robie! —
Nimic mai sfânt decât iubirea
Din suflete curate,
Nimic mai nobil ca jertfrea
De frate pentru frate.

Așa trecură luni, și Paul
Uitat a fost ca toate. —
Din dalbul de rubine stăni
Mărețul soare scoate
Frumosul cal a suta oară,
De când prelatul geme;
Vin zorii și zile, seri scoboară,
Trec luni de lungă vreme.

Uitat a fost Alaric craiul
Și neamul său vandalic,
Un raiu ajunsese din nou raiul
Pământului italic.
S'au vindecat atâtea rane;
O, singur Paul plânge
De departe 'n plaiuri africane
Sub lanțul care-l stringe!

Dar eată! Intr'o zi răsună
Tot câmpul de strigare,
Și tot mai mult s'adună
Poporu 'n piața mare,

Convocarea Sinodului extraordinar. Deputaților sinodali ai Eparchiei Aradului li s'a trimis următoarea invitare:

Nr. 5919/1902.

Domnule!

Cu provocarea la §-ii 89 și 90 din Statutul-Organic și după avuta conțelegere cu Consistorul nostru din Oradea-mare, prin aceasta convocăm sinodul eparhial al Aradului la ședință extraordinară pe Duminică în 20 Octomvrie (2 Noemvrie) a. c. la ora 9 a. m. în biserica noastră catedrală din Arad, poftindu-te și pe Domnia Ta a lua parte la acea ședință ca membru al sinodului.

Arad, 12/25 Octomvrie 1902.

Consistorul eparhial gr-or. rom. din Arad.

Ioan I. Papp.
protosincol.

Alegerile pentru congresul național bisericesc în eparhia Aradului (colegiile aparținătoare Consistoriului Aradan) se vor face după cum urmează:

Alegerile deputaților din cler se vor face **Joi, 24 Octomvrie (6 Noemvrie).**

Alegerile deputaților mireni: Duminică în 20 Oct. (2 Noemvrie) se publică sinod parohial extraordinar pe ziua de **Duminică 27 Octomvrie (9 Noemvrie)** când se va ține alegere în fiecare comună. Ear peste o săptămână, la 10/23 Noemvrie, ca de obicei, se ține **scrutiniiu.**

Eată comisarii de scrutinii: Dr. N. Oncu, Arad, Ioan Tuduceșcu, M. Radna, Mihail Velicu, Giula, Dr. C. Ardeleanu, Chișineu, P. Truța, Șiria, G. Feier, B. Ineu, Dr. G. Popa, Buteni, Sava Raicu, Halmagiu, Dr. Al. Marta, Birchiș, Virgil Tomici, Chișeteu, Dr. I. Suciu, Lipova, Georgiu Lazar, Viuga, Em. Ungureanu, Timișoara, Dr. Nestor Oprean, B.-Comsoș. Ear pentru cler: Dion. Popovici, Arad, Dr. I. Trăileșcu, Chișineu, Roman Ciogorariu, Pâncota, I. Groza sen. Iosășei, Gr. Rasim Sârb, Leucuşești, Iosif Iorgovici, Lipova, Terențiu Oprean, Timișoara.

Puși la locul lor! „Arad és Vidéke“ a adus de mai multe ori relațiuni despre procesele intentate, pentru grave calomnii, contra lui Maglaș. Mai alaltăerl a scris așa fel, că Dr. **Ioan Suciu**, avocat în Arad și talmaciu la tribunal, s'a simțit îndemnat să-l pună la locul lor pe cei cari când dau informațiuni, caută, cu multă șiretenie, să și însinue. Astfel în numitul ziar se spunea, că avocatul lui Maglaș, Kcsfaludi din Timișoara, a excepționat traduceriile făcute de Dr. Suciu pe cuvânt că ele ar fi tendențioase. Dr. Suciu publică deci în „Függetlenség“ de azi o declarație, în care pro-

Pe strade crește greu poporul
De lume creștinească:
„Trăiască Paul episcopul!
Prelatul să trăiască!“

„E Paul“ — strigă obștea toată,
Ear Paul scriimescă;
El vine aducând o gloată
De robii cari îl urmează
Din castrele de sânge pline.
Vă robii-a lor căminuri,
Și apând prin voile divine
De moarte și de chinuri.

O, cum s'a nters din nou norocul
Și dulcea veselie!
Și pentru Paul pe tot locul
Saltau acum o mic!
Și toți îl strigă, toți îl chiamă,
Și s veselii toți, dar nime
N'a fost mai vesel, ca o mamă
Pierdută prin mulțime.

În colț de stradă unde saltă
Potopul din tot greul,
Stă fii și mamă laolaltă.
Când rece archiereul
Ei pleacă fruntea, mama geme,
Șoptind 'u stinsă graiuri:
„Oh, ține-l, Doamne, multă vreme!
Și pune-l, Doamne, 'n raiuri!“

G. Coșbuc.

testează să se afirme asemenea lucru. Ori-ce traducere se poate discuta, dar să afirme că e la mijloc tendențiositate când vorba e de un act oficios, făcut de un talmaciu care a pus jurământ, asta nu crede că a putut-o face un avocat ear dacă ar fi făcut-o, presidentul tribunalului desigur l'ar fi admoniat.

Dr. Suciu a făcut bine că a pus la locul lor pe cei-ce umblă cu insinuări răutacioase. De câte ori apare produs de asemenea natură, autorii trebuie loviți în cap!

Desmințire. Față de diferitele insinuări ce s'au scris pe socoteala gimnasiului român din Beiuș, indeosebi în „Magyar Szó“, dl Dr. Radu Cupariu publică în „Aikotmány“ dela 23 Octomvrie o serioasă dată din Beiuș, în care desmințe toate știrile răutacioase publicate din incidentul vizitei lui Vlasic la Beiuș. Dr. Cupariu spune că ministrul s'a putut convinge în persoană despre ordinea în toate cele a școlilor române din Beiuș, unde elevii și elevele fac progres în toate, primesc educațiune patriotică și se cultivă d'opotrivă în limba lor maternă și în cea maghiară. Și adevărul e că ministrul a și rămas mulțumit de cele văzute.

Preoțimea din Diocesa catolică a Timișoarei, reprezentată prin protopopul tractual și prin delegați aleși, s'a întrunit Joi la Timișoara, pentru a lua poziție în contra invinurilor ce i-s'au adus din unele părți Episcopului că tolerează agitațiunile pangermane, precum acusată a fost de unelții și preoțimea.

Preoțimea a dat o declarație, în care se resping acuzările ca fără temei fiind, se exprimă încredere în prelatul bânuit, care cultivă patriotismul și buna înțelegere, și nu face deosebire între preotul maghiar și nemaghiar, ci tuturor d'opotrivă le pretinde a-și îndeplini misiunea și a lucra pentru înălțarea patriei. Preoțimea declară de asemeni că va sta strins unită în jurul steagului desfășurat de prelatul plin de virtuți.

Logodnă. Dl Avram Giurgiu, candidat de preot din Bulzești, s'a logodit cu D. goara Livie, fiica d-lui preot Demetriu Ganea din Semlac. Sincere felicitări!

Sinucidere. Din Budapesta se telegrafează că Sárkány József, președintele tribunalului din Szolnok, s'a sinucis acolo, aruncându-se din etagiul al treilea al unei case. A murit îndată. În busunar avea un revolver și morfina. D'asemeni s'a găsit în busunarul lui o epistolă în care spunea că se sinucide din cauza boalei de nervi de care pătinea.

Lipitoarea. Sub acest titlu „Aikotmány“ primește și publică următoarele din Oradea-mare: „Aréndașul Reiszner Izidor din Balalenl a născocit un chip ciudat al usurei, pentru a stoarce poporul lipit pământului de sărac. Când sătenii s'au dus la secerat pe Alföld, Reiszner a dat câte 66 coroane fiecăruia, cu datorița însă ca fiecare datornic să 'l des apot jumătate din cât va câștiga la seceriș.“

În contra lui Reiszner s'a făcut arătare la tribunal și rurend își va lua pedapsa pentru cămătăria asta ne mai ausită.

„Sămănătorul“, valoroasa revistă literară săptămânală redigiată de marii nostri poeți Al. Vlahuță și G. Coșbuc, a reapărut. Se știe că își suspendase apariția numai pe vacanța de vară.

Nrul 27 dela 29 Septemvrie v. are un sumar variat: „Paul de Nola“, poezie de G. Coșbuc, pe care o reproducem în numărul nostru de azi, „Moftangiul blasat“ de Rareș, „Trei năframe“ (poezie) de D. Anghel, „Din carnetul unui pictor“ de Stefan Popescu, „Cântec“ de Z. Birsan, „Pământ și apă“ de Constanța Hodoș, „Ideal“ de I. Darie, Din Verlaine

(traduceri) de D. Angel și St. O. Iosif, Luchianu de V. Cioflec, Anacreontică de C. Xenii.

Tuturor Românilor iubitori de literatură recomandăm cu iubire și căldură să aboneze această revistă.

Noroc în nenorocire. Un ospătar L. cu bun renume și-a vândut de curând restaurantul, ca să plece la fiii săi din San-Francisco. Vr'o 60.000 coroane avea când a plecat. Cunoscuții lui îl uitaseră aproape cu totul, când deodată se lăși vestea aici acasă, că L. a fost cu desăvirșire jăfuit în orașul Brema, tocmai când era să imbarce pentru America. În același timp un prieten din copilărie al lui L. a primit dela el o lungă scrisoare jăluitoare, în care L. constata adevărul celor publicate prin foi despre pășania sa și în care ruga pe prietenul său o să vină numai decât în ajutorul lui la Brema. În urma legăturilor de prietenie, amicul O. a și plecat imediat; și azi soția lui O. a primit dela bărbatul său următoarea scrisoare umitoare: „Gândeste numai, în nenorocirea sa cât de mare noroc l'a surprins pe prietenul meu L. Oamenii răi 'i-au furat din buzunar portofelul. Acum poliția a găsit acest portofel, în care nu era decât un los, pe care L. îl cumpăraseră dela institutul de bani „Török A. și soțul“ din Budapesta (VI., Teréz-körut Nr. 46 a), care, cum se știe, este azi cea mai mare prăvălie de losuri în patria noastră. Într'acestea s'au făcut tragerile losurilor de clase și Tu-ți aduci aminte, că înainte de plecare eu cerusem dela Török lista tragerilor la sorți. Îndată ce L. mi-a arătat losul său, fără să mă gândesc la ceva, am deschis lista tragerilor și văzuți, că losul lui L. a fost tras cu un câștig din cele mai mari. — Iți poți închipui cât de mult s'a bucurat de asta prietenul meu L.“

PARTEA ECONOMICĂ.

Prețul spiritului din Arad, 24 Octomvrie.

Spirit rafinat, vânzare mare	. 118.—
„ „ mică	. 120.—
„ brut vânzare mare	. 116.—
„ „ mică	. 119.—
100 kilograme borhot uscat	. 12.80.—13.—

Bursa de grâne din Budapesta

50 chlgr. grâu de toamnă	cor. 7.55—7.56
„ „ sâcără pe Oct.	„ 6.46—6.47
„ „ ovăș pe Oct.	„ 6.50—6.51
„ „ porumb nou	„ 5.80—5.81

Bursa comerțului cu porci din Kőbánya:
Raport dela 23 Octomvrie.

Porci grași (ungari), por. peste 400 Kgr.	112—114 tl.
„ „ „ până la 300	„ —
„ „ „ tinorii până la 320	120—122
„ „ „ tinorii „ 250	118—120
„ „ (sôrbi) por. peste 260	115—116
„ „ „ până la 240	113—114

ULTIME ȘTIRI.

Tulburări greviste. Paris, 24 Oct. Greviștii din Dunquerque au jefuit prăvăliile și au dat foc magazinelor cu vîptușii din port. Au pîtruns apoi în palatul justiției. Piața dinaintea palatului era ocupată de cavalerie. O luptă s'a lucius între greviști și miliție. Greviștii au aruncat cu bucați de cărbuni și cărămizi. Un locotenent a fost rănit la cap. Deasemeni au fost răniți toți agenții de poliție. Ordinea abia s'a restabilit sosind în oraș încă 4 regimente de poliție. S'a declarat statarul.

Nouă greve. Trieste, 24 Octomvrie. Greva fochiștilor a luat proporțiuni îngrijitoare, alăturându-li-se și numeroși marinari. Ei cer sporirea salariilor.

Red. respons. Ioan Russu Șirianu.
Editor Aurel Popovici-Barcianu.

Nou atelier de croitorie.

Subscrișiți avem onoare a aduce la cunoștința onoratului public român din Arad și jur, că cu începere dela 1 Octombrie a. c. ne-am deschis

Un modern atelier

de croi și confecționat haine bărbătești și de băeți.

Croiul e după ultima modă, cusătura trainică, ștofele fine și trainice se pot alege după plac.

Căștigându-ne o prăxă îndelungată prin cele mai renumite croitorii din țară, suntem în plăcută poziție de a satisface și cele mai mari pretențiuni.

Comandele se efectuează prompt și la termenul desft.

Recomandându-ne deosebită atențiune a stimatului public românesc, promitem că ne vom da toată silința ca se merităm încrederea ce se va pune în noi.

Martici și Pacu, croitori

841 4-5

in Arad, Piața-Libertății Nr. 3, etagiul I la stânga

Să nu scăpăm norocul!

Mulți deja și-au găsit norocul prin losuri cumpărate la noi.

LOTERIA CEA MAI CU NOROC IN LUME ESTE LOTERIA NOASTRĂ DE CLASE REG. UNG.

La 110.000 losuri 55.000 câștiguri în bani.

Cel mai mare câștig eventual:

1,000.000 cor.

1 premiu 600.000, 1 câștig à 400.000, 200.000, 2 à 100.000, 1 à 900 00, 2 à 80 000, 1 à 70.000, 2 à 60.000, 1 à 50 000, 40 000, 5 à 30 000, 3 à 25 000, 8 à 20.000, 8 à 15 000, 36 à 10 000, 67 à 5 000, 3 à 3 000, 437 à 2 000, 803 à 1 000, 1528 à 500, 140 à 300, 34450 à 200, 4850 à 170, 4850 à 130, 100 à 100, 4350 à 80, 3350 à 40. Cu totul

14.459.000 cor., adică: patrusprezece milioane 459.000 cor.

CALENDARUL NOROCULUI.

Calendar table with columns for months (Januar to Decembrie) and rows of numbers representing lottery draws.

In care zi m'am născut? Fiecare să-și cercce norocul cu numărul însemnat privitor la ziua nașterii sale. In calendarul de mai sus stă însemnată cu număr doosebit fiecare zi a anului; acești numărî in cas de comandă, cu întoarcerea poștei se pot căpăta dela noi, astfel, că ori-și-cine își poate alege de acolo numărul său propriu. Dacă in intervalul acest număr s'ar fi epușat, — trimitem din nou asemenea număr.

Intreagă întreprindere stă sub inspecțiunea statului. Prețurile statorice ale losurilor originale de I-a clasă sunt următoarele: o optime (1/8) fl. — 75, sau 150 cor., jumătate (1/2) fl. 3.—, sau 6.— cor. un pătrar (1/4) fl. 150, sau 3.—, un întreg (1/1) fl. 6.—, sau 12.— cor.

Losurile le trimitem cu rambursă sau după trimiterea înainte a sumei prin mandat postal. Conspatul oficios se trimite gratis. Ve rugăm pentru comande imediat, dar' cel mai târziu termen e până la

2 Noembrie anul curent

843 3-8

FILIALE: V., Váci-körut 4. Muzeum-körut 11. Erzsébet-körut 54. TÖRÖK A. și SOJUL INSTITUT DE BANCĂ Budapesta, VI., Teréz-körut 46/a

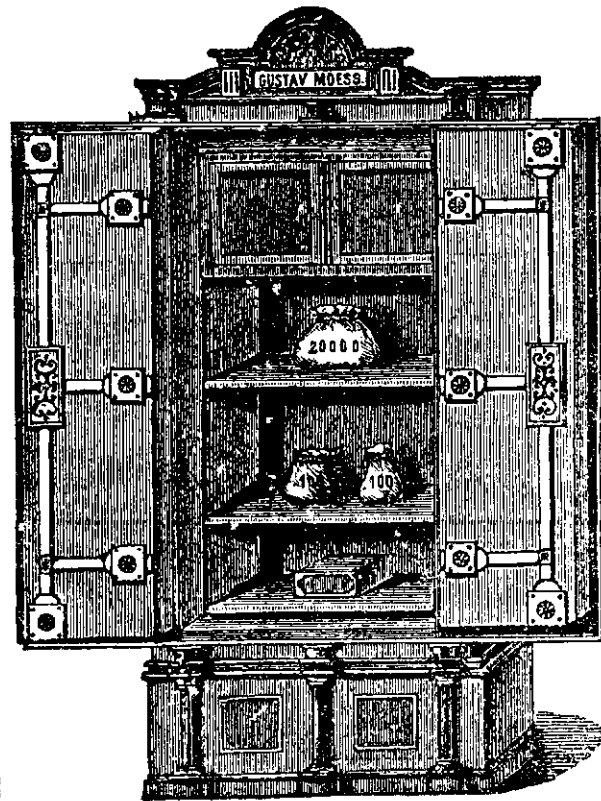
Onorațiilor nostri cumpărători plătim multe și foarte mari câștiguri și încă în scurtă vreme peste nouă milioane coroane.

Scrisoara pentru comande se taie. Banca Török A. és Társa Budapest.

Vé rog a-mi trimite losuri originale de I-a clasă de-ale loteriei de clase împreună cu conspatul oficios.

Form for ordering tickets, including fields for name, address, and payment method.

Fabrică de Casse.

Subscrișii mi iau voie a face atent p. t. publicul, că in atelierul meu se construiesc

Casse de fer

obiceșuite, din cel mai solid material, sigure contra focului și spargerei.

Casse-Panczer

pentru bănci, construite din cel mai veritabil oțel.

Ori-ce spargere e absolut imposibilă fie cu ori-ce instrument anume meșteșugit pentru scopul acesta.

Garantez pe deplin că in termen de 24 ore aceste Casse nu se vor pute găuri.

Rog deci On. public, care are trebuința de Casse de fer, să mă onoreze cu încrederea și cu comanda sale, asigurându-l că va fi deplin sãti-făcut.

Pentru biserici și comune liferez Casse pe lângă solvire în rate după învoială.

Instalare de lumină Atycelen.

Lista prețurilor gratuit și franco.

Corespondența in toate limbile patriei.

Cu distincă stimă

GUSTAW MOESS,

fabrică de casse

Sibiu, strada Poplăcei-mari nr. 8.

780 -19

Cruce sau stea duplă electro-magnetică

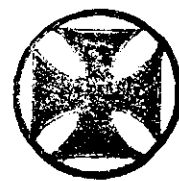
Patent Nr. 86967.

Nu e crucea Volta.

Nu e leac secret.

vindecă și invoiează sub garanție.

Aparatul acesta, vindecă și folosește contra durerilor de cap urechi și dinți, migrene, neuralgie, împed-carea circulațiunii sângelui, anemie, amețel, țiuitul de ureche, bătaie de inimă, sgârșiri de inimă, a-tma, azul greu, sgârșiri de stomac, lipsa poftei de mâncare, răceala la mână și picioare, slăbirea peste tot, reuma, podagră ischias, udului in pat, influenza, insomnia, epilepsia, circula-

ție neregulată a sângelui și contra multor altor boale, cari la tractare normală a medicului se vindecă prin electricitate. Insușirea acestui aparat este, că vindecă nu numai din timp in timp, ci introduce constant in corpul omenesc binefăcătorul current, când pe deoparte vindecă cu succes boalele afăstoare, eară pe de altă parte e cel mai bun scut contra imbolnăvirilor.

Deosebită atențiune e a se da împrejurărei, că acest aparat vindecă boale vechi de 20 ani.

In cancelaria mea se află atestate incurse din toate părțile lumii, cari prețuesc cu mulțumire invențiunea mea și ori-cine poate vedé aceste atestate. Pacientul, care in decurs de 45 zile nu se va vindeca prin aparatul meu, primește banii însuși.

Unde ori-ce încercare s'a constatat zădarnică, rog a proba aparatul meu. Atrag atențiunea P. T. public asupra faptului, că aparatul meu nu poate fi confundat cu aparatul „Volta“, care atât in Germania, cât și in Austro-Ungaria a fost oficios oprit fiind nefolositor, pe când aparatul meu electro-magnetic prin deosebita-i putere vindecătoare, e in genere cunoscut, apreciat și respândit.

Chiar și ieftinătatea estraordinară a crucei mele electro-magnetice o recomandă cu înț-tire.

624 -115

Prețul aparatului mare e Cor. 6. folosibil la morburî invecchite.

Prețul aparatului mic e Cor. 4. folosibil numai la cepi și la femei de constituție foarte slabă.

Locul central principal de vânzare și espedare pentru țeară și străinătate e:

Müller Albert, Budapesta, V., str. Vadász 42./K colțul str. Kálmán.